

SCHOOL ATTITUDE VRAGENLIJST VK
----

1. INTERPRETATIE-RICHTLIJNEN

C-SCHAAL

Een C-schaal is een 11-puntsschaal met getalwaarden (C-waarden), lopende van 0 t/m 10, om de scores behaald door een bepaalde populatie in 11 groepen te verdelen en wel zodanig, dat de 1% laagst scorenden de C-waarde 0 krijgen en de 1% hoogst scorenden de waarde 10. De tussenliggende C-waarden corresponderen oplopend met de percentages:

	Lage			Gemiddelde				Hoge			
	Aanpassing			Aanpassing				Aanpassing			
C-waarden	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Percentages	1	3	7	12	17	20	17	12	7	3	1
Cumulatieve percentages	1	4	11	23	40	60	77	89	96	99	100

De uitslagen van de School Attitude Vragenlijst mogen **niet** gezien worden als prestaties van de leerling. Het is niet meer dan een weergave van de mate waarin de leerling zich in vergelijking met anderen heeft aangepast aan de schoolse omgeving waarvan de leerling deel uitmaakt. SAV is slechts een registratie van opvattingen en attitudes. Doel van SAV is het signaleren van leerlingen met opvallend negatieve attitudes (in vergelijking met klasgenoten/leeftijdsgenoten) die mogelijk problemen kunnen hebben met aanpassing aan de schoolse omgeving.

De uitslagen geven hoogstens een vermoeden dat sommige leerlingen problemen kunnen hebben. Of dit vermoeden juist is, zal nader bevestigd moeten worden. In de overgrote meerderheid van de uitslagen zullen er geen redenen zijn voor een nader onderzoek. In ongeveer 15 % van de gevallen zal een nadere uitwerking nodig zijn om het realiteitsgehalte van de uitslagen te toetsen.

SAV zegt niets over intellectuele vaardigheden. Er is slechts een zwakke samenhang met rapportcijfers. Schoolresultaten worden door vele factoren beïnvloed waarvan de in SAV opgenomen attitudes van leerlingen tegenover school(werk) slechts een gering onderdeel vormen.

De vraag is of leerlingen wel in staat zijn om de eigen attitudes realistisch weer te geven. Oftewel welke van de door SAV gesignaleerde leerlingen heeft in werkelijkheid geen problemen met de individuele aanpassing aan en oriëntatie op school (zogenaamde vals negatieven). En welke van de niet gesignaleerde leerlingen heeft in werkelijkheid wel problemen met aanpassing aan school (zogenaamde vals positieven).

De stabiliteit van de metingen is niet hoog. Dit betekent dat de houdingen niet stabiel zijn. Reeds op grond van de leeftijd van de doelgroep (12-16 jaar) zijn veranderingen in de attitudes ten aanzien van zichzelf en ten aanzien van de schoolse omgeving te verwachten. Wel kan gesteld worden dat het vertrouwen in eigen kunnen minder aan veranderingen onderhevig is dan de motivationele factoren en het gevoel van welbevinden. Als regel kan men een periode van 10 maanden stellen voor een voldoende stabiliteit van de attitudes.

Leerlingen kunnen de vragen ook sociaal wenselijk of defensief hebben ingevuld omdat ze verwachten dat ook leerkrachten of ouders de uitslagen uitslagen te zien krijgen. Voor de overgrote meerderheid van de leerlingen geldt dat de uitslagen van SAV ongevoelig zijn voor externe factoren zoals inspectie van de uitslagen door derden, bedreigende condities (zoals zogenaamd meetellen voor rapport, naamsvermelding, etc.).

Het invulgedrag vertoont slecht voor enkele attitudes kleine verschillen. Voor een zeer gering deel van de leerlingen geldt enige gevoeligheid voor inspectie van de uitslagen door derden. In dit geval zullen met name de schalen 3.3., 3.6. en 3.7. een iets hogere score te zien geven. Een aanwijzing voor dit effect geeft de meting van de sociale antwoordtendens. De sociale antwoordneiging is gevoelig voor (potentieel) bedreigende condities en derhalve een indicatie voor het effect van de sociale antwoordtendens. Uit voorlopige analyses blijken jongens in tegenstelling tot meisjes nauwelijks gevoelig zijn voor bedreigende condities en derhalve gemiddeld hoger scoren dan meisjes. Onder neutrale testcondities zien we het omgekeerde effect. Meisjes scoren in niet bedreigende omstandigheden gemiddeld hoger dan jongens.

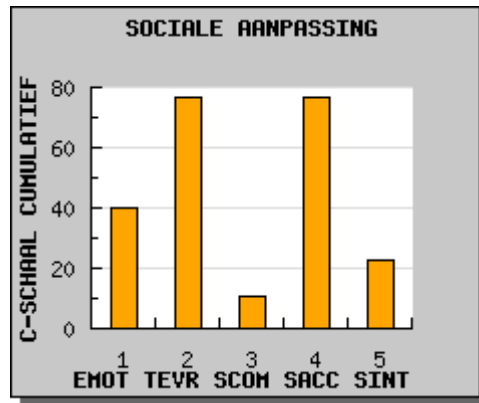
Bij een hoge score op sociale wenselijkheid en vrijwel allemaal sterke tot zeer sterke positieve attitudes, zal nagegaan moeten worden of deze attitudes realistisch te noemen zijn. De vraag is of het hier gaat om onrealistische attitudes dan wel om een realistische weergave van zeer positieve attitudes. Hierbij zal wel rekening mee moeten worden gehouden dat uit vele onderzoeken is gebleken dat een beoordeling door de leerkrachten van de attitudes laag correleren met de zelfbeoordeling door leerlingen. Dit kan verschillend geïnterpreteerd worden. Men kan stellen dat de beoordeling door leerkrachten - die immers berusten op min of meer toevallige indrukken in de klas - gericht is op andere aspecten van de attitudes. Ook is mogelijk dat leerkrachten geen voldoende inzicht hebben in de attitudes van de leerlingen. Ook van de ouders via vertrouwelijke gesprekken verkregen gegevens is een directe toetsing van de uitslag van SAV.

Bij een hoge score op sociale wenselijkheid en vrijwel allemaal neutrale attitudes, zal nagegaan moeten worden of er in werkelijkheid wellicht sprake is van veel negatievere houdingen dan de uitslag aangeeft. Bij een zeer lage score op sociale wenselijkheid en een corresponderende lage score op de overkoepelende globale attitude zal nagegaan of de vragen niet (te) kritisch beoordeeld en beantwoord zijn.

In de overgrote meerderheid van de gevallen zal SAV geen bijzonderheden signaleren. De uitslagen vallen dan allemaal rond het gemiddelde (groen). Bij een uitslag met enkele zeer negatieve uitschieters kunnen er mogelijk problemen zijn, met name indien het samenhangende clusters betreft:

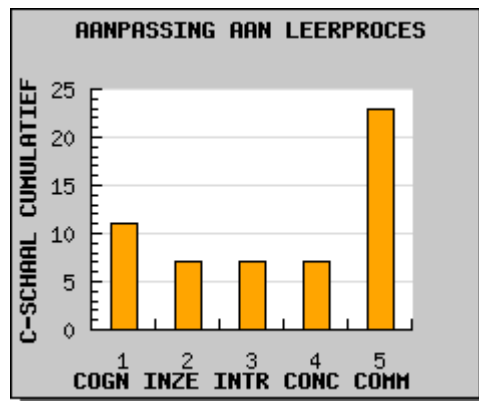
- sociale aanpassing

- 2.2. Emotionele component (voelen/welbevinden)
- 3.6. Tevredenheid met schoolbestaan
- 3.7. Sociale competentie en prominentie
- 3.8. Sociale acceptatie en erkenning door klasgenoten
- 3.9. Sociale interacties en relaties met leerkrachten

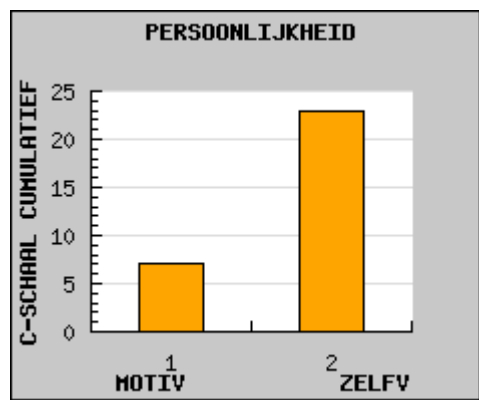
- aanpassing aan leerproces

- 2.3. Cognitieve component (kennen/waarnemen)
- 3.2. Inzet voor leerprestaties
- 3.3. Intrinsieke inzet voor leerprestaties
- 3.4. Concentratie
- 3.5. Communicatievaardigheden

- persoonlijkheid

- 2.1. Motivationale component (willen/doen)
- 3.1. Zelfvertrouwen

De schaal 1.1. eenduidigheid testuitslag geeft aan in hoeverre de leerling door geen stelling te nemen de uitslag naar het midden trekt waardoor de scores negatiever kunnen uitvallen dan in werkelijkheid het geval is.

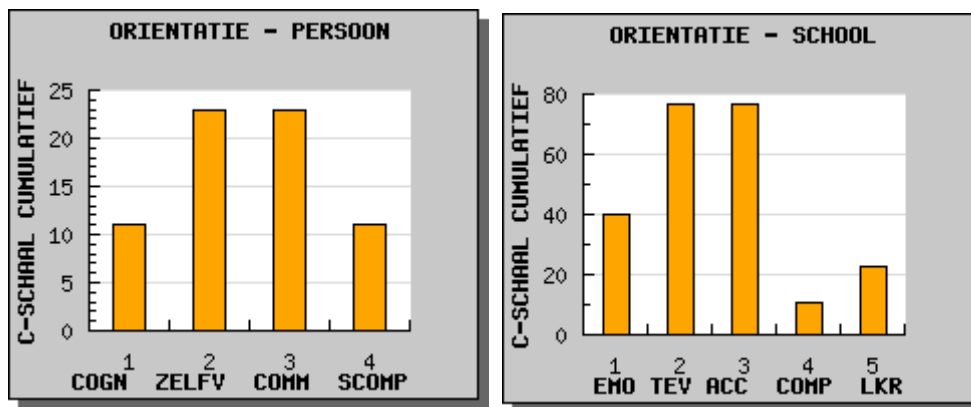
De schaal 1.2. sociaal wenselijk invulgedrag geeft een indicatie voor het invulgedrag van de andere schalen. Een hoge score (8-9-10) op deze schaal kan een indicatie zijn voor scores die te positief zijn. De leerling is dan veel te kritisch. Een lage score (0-1-2) indiceert dat de uitslagen mogelijk te negatief zijn. De leerling geeft dan blijk van een welwillendheid die niet realistisch is.

Een score die betrouwbaar is op 1.2. sociale wenselijk invulgedrag met tegelijk een lage score op 2.0. Globale attitude t.o.v. school indiceert een negatieve instelling ten opzichte van het schoolleven. De specifieke attitudes van 3.1. tot en met 3.9. geven specifieke informatie over de leerling.

Het ontbreken van een oriëntatie op school kan diverse oorzaken hebben:

a. gelegen in de persoon zelf als object van de attitude

- zeer onzeker over eigen mogelijkheden/capaciteiten, geen vertrouwen in eigen kunnen (lage score op 2.3.)
- geen voldoende zelfvertrouwen bij schoolprestaties, niet kunnen presteren (lage score op 3.1.)
- onvoldoende communicatieve vaardigheden, zich niet kunnen uitdrukken (lage score op 3.5.)
- onvoldoende sociale vaardigheden, geen moeilijke sociale situaties aankunnen (lage score op 3.7.)

b. gelegen in de school als object van de attitude

- ontevreden zijn met het schoolgaan/schoolleven (lage scores op 2.2. en 3.6.)
- onvoldoende sociale erkenning door klasgenoten (lage score op 3.8.), een gebrek aan zelfvertrouwen in sociale situaties (onvoldoende sociale aanpassing) zal ook weergegeven worden door een lage score op 3.7.
- een slechte relatie met de leerkrachten (lage score op 3.9.)

Het gevoel van ontevredenheid over het schoolleven kan leiden tot schoolverzuim. Een negatieve instelling ten opzichte van de school kan ook leerlingen betreffen die een hoge score behalen inzake de inschatting van eigen mogelijkheden/capaciteiten. Ook het omgekeerde komt voor: een positieve attitude ten aanzien van schooltaken en schoolleven en een negatieve attitude ten aanzien van eigen mogelijkheden en capaciteiten. Het ontbreken van een vertrouwen in eigen kunnen zal een passende schoolloopbaan blokkeren en kunnen leiden tot een voortijdig verlaten van de school.

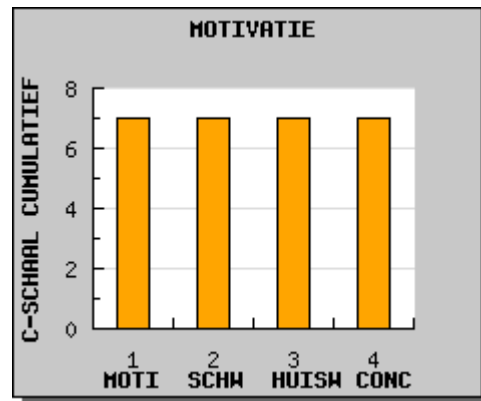
Motivatie

Lage scores op 2.1. betreffen een lage motivatie voor het willen leveren van schoolprestaties.

Een lage score op 3.2. inzet voor schoolwerk en leerprestaties betekent dat de leerling het niet de moeite waard vindt om op school goede cijfers te halen.

Een lage score op 3.3. inzet voor huiswerk betekent dat ook buiten het klassikaal verband om de leerling hard werken voor school (huiswerk, stage, etc.) niet belangrijk vindt.

Lage scores op 3.2. en 3.3. betekenen in de regel ook een lage score op 3.4. het geconcentreerd kunnen in de klas. Het ontbreken van een op leertaken positieve drijfveer zal leiden tot een ondermaats presteren.

SAV is slechts een zeer globaal meetinstrument en geeft dan ook slechts een schatting in hoeverre de leerling (in vergelijking met medeleerlingen) zich heeft aangepast aan de eisen van de schoolse omgeving.

Overige niet gemeten invloeden op de individuele aanpassing aan de school en de schoolbeleving zijn o.a.:

- overige persoonlijkheidseigenschappen/individuele aspecten (naast de gemeten motivatie, faalangst en vertrouwen in eigen kunnen)
- de sociale structuur in de klas (sociale klimaat, groepsvorming)
- de school als opleidingsinstituut (leerplan, didactische werkvormen, lesroosters, procedures, werkdruk, schoolgrootte)
- de school als organisatie (schoolorganisatie, leerlingbegeleiding, buitenschoolse activiteiten, schoolvoorzieningen)

Ook zijn in de SAV ook geen invloeden opgenomen zoals bijvoorbeeld:

- de gezinssituatie
- de relatie met de moeder
- de relatie met de vader

SAV heeft geen predictieve validiteit en kan derhalve ook niet gebruikt worden als adviseringsinstrument. De uitslag van SAV geeft, zoals uit het bovenstaande blijkt, hoogstens een vermoeden dat sommige leerlingen problemen kunnen hebben met de individuele aanpassing aan de schoolse omgeving. Of dit vermoeden juist is, zal nader bevestigd moeten worden:

- individuele gesprekken met de leerling (waarbij de uitslagen van de SAV zelf niet ter sprake komen). In dit gesprek kan de school nagaan of er sprake is van een vertekening van de werkelijkheid door de leerling. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld hun relaties met klasgenoten en leerkrachten verkeerd inschatten, zich overmatig bezorgd maken over hun schoolresultaten, zich erg onzeker voelen of ambities koesteren die buiten het bereik van de leerling ligt, bijvoorbeeld een overschatting van de eigen capaciteiten. De conclusie van een dergelijk gesprek kan zijn dat de uitslag van SAV nader wordt bevestigd dan wel afgewezen moet worden.
- indrukken van de leerkrachten. Hierbij is oplettendheid geboden indien een leerling negatief scoort terwijl de leerkrachten daarentegen een neutrale tot positieve score verwacht hadden.
- indrukken van de ouders. Ouders zijn soms niet goed op de hoogte hoe hun kind denkt over de school. De school zal dan de ouders in algemene termen (waarbij de concrete uitslagen van de SAV niet ter sprake komen) moeten inlichten en met hen moeten overleggen over de te volgen aanpak.
- nadere gegevens zijn schoolloopbaan, rapportcijfers, capaciteits- en interesstesten, beroepskeuzetesten, sociometrische gegevens e.d.

Er zal vastgesteld moeten worden of er verschil in opvatting is over de uitslag. Er kan sprake zijn van een realistische weergave van zeer negatieve (positieve) attitudes van leerlingen, terwijl de school en de ouders hier anders over oordelen. Hierbij moet het oordeel van de leerling zelf zwaar wegen. Indien een leerling in het gesprek met de school/leerkracht duidelijk aangeeft niet gediend te zijn van welke hulp dan ook, kan het goed mogelijk zijn dat de school met reden hierin berust.

Directe bronnen voor toetsing van de uitslag zijn vertrouwelijke gesprekken met leerlingen, leerkrachten (observaties in de klas) en ouders (gedragingen thuis en uitlatingen met betrekking tot school). De vertrouwelijke gesprekken met de ouders en leerkrachten zijn eventueel te vervangen door (vertrouwelijke) vragenlijsten. Het is van belang dat er over de uitslag nagedacht wordt door de leerling, ouders en leerkrachten.

Men zal bij het nadere onderzoek een reeks vragen moeten beantwoorden: is de vragenlijst te kritisch of overdreven ingevuld?, heeft de uitslag realiteitswaarde?, leiden de gesignaleerde negatieve attitudes tot een onderpresteren op school?, welke aanpak ter verbetering moet gekozen worden?, wie kunnen er hulp bieden? Is er strikt genomen wel iets aan de hand? Kan er - gelet op de persoon van de leerling - eigenlijk beter afgezien worden van interventie? Moet er een vertrouwenspersoon ingeschakeld worden? etc.

Indien nadere bevestiging aanwezig is dat er sprake is van realistische negatieve attitudes die hinderlijk zijn voor de leerling (zowel ten aanzien van de schoolbeleving als de schoolprestaties) en er verder geen reden is om van interventie af te zien, kan de methode van aanpak verschillend zijn:

- bij sommige leerlingen is een opbouwend gesprek al voldoende
- bij andere leerlingen is enig advies nodig, bijvoorbeeld gedragsadviezen ten aanzien van klasgenoten en leerkrachten, het aanleren van een juiste leer-attitude
- bij een deel van de gesignaleerde leerlingen is een gesprek met ook de ouders nodig teneinde hun medewerking te verkrijgen voor het oplossen van de problemen, soms is een andere pedagogische aanpak van ouders en leerkrachten gewenst. Leerlingen kunnen gesprekken met hun ouders als ongewenst zien. Indien de leerling duidelijk aangeeft niet gediend te zijn van gesprekken met de ouders, kan het goed mogelijk zijn dat de school met reden hiervan afziet.
- soms zijn oplossingen als een ander vakkenpakket of een andere plaats in de klas c.q. plaatsing in een andere klas reeds afdoende
- een gesprek met de leerling dient na een of twee maanden herhaald te worden teneinde te bezien of de gesignaleerde problemen zijn afgenomen.

Een systematische begeleiding van leerlingen dient in de schoolcultuur geïntegreerd te zijn. Het mag niet zo zijn dat zogenaamde probleemgevallen enkel doorverwezen worden naar een speciaal hiervoor aangewezen persoon. Problemen die steeds terugkeren in een bepaalde klas of school of op grotere schaal voorkomen, kunnen terug te voeren zijn op de school als organisatie, de door leerkrachten gehanteerde pedagogische aanpak, de lesinhoud, werkvormen, lesroosters, etc. Indien de problemen de school als zodanig raken of er meerdere personen bij betrokken zijn, zullen er ook gesprekken met de leerkrachten en de schoolleiding gevoerd moeten worden over hun rol.

Aan de invoering van een sociaal-emotioneel monitoringstelsel moet dan ook de eis gesteld worden dat begeleiding geïntegreerd wordt in het onderwijsleerproces en formeel vastgelegd wordt in een schoolwerkplan. In dit schoolwerkplan kunnen dan ook eventuele aanpassingen van het onderwijs, groepsgewijze begeleiding, e.d. opgenomen worden.

Bij een deel van de gesignaleerde leerlingen zijn gesprekken niet voldoende. Indien er meerdere leerlingen zijn met vergelijkbare problemen, kan gekozen worden voor een groepsgewijze begeleiding.

Zoals uit het voorgaande blijkt kan een verantwoorde interpretatie van de gegevens uit de testen en een hierop volgende begeleiding een grote hoeveelheid werk met zich meebrengen.